

প্ৰথম অধ্যায়

চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ প্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাস

অতীজৰে পৰা চাওঁতাল জনগোষ্ঠীটো প্ৰব্ৰজিত জনগোষ্ঠী হিচাপে পৰিচিত হৈ আহিছে। ভাৰতবৰ্ষৰ বৰ্তমানৰ 'চোটানাগপুৰ' আৰু তাৰ দাঁতি-কাষৰীয়া অঞ্চলসমূহত স্থায়ী ভাৱে থিতাপি লোৱাৰ আগতে তেওঁলোকৰ ইতিহাস আছিল এখন দেশৰ পৰা আন এখন দেশলৈ প্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাস। লোক প্ৰবাদমতে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ সৃষ্টি, প্ৰথম মানৱ দম্পতীৰ সৃষ্টি, সৃষ্টিকৰ্তা লিতাগোসাইৰ নিৰ্দেশত 'হীণ্ডি' প্ৰস্তুত কৰি সেই 'হীণ্ডি' পান কৰি নিচাসক্ত হৈ প্ৰথম সংগমত লিপ্ত হোৱা আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁলোকৰ সাতজন পুত্ৰ আৰু সাতজনী কন্যা সন্তানৰ জন্ম, তেওঁলোকৰ পৰস্পৰৰ মাজত বিবাহ আৰু সেই বিবাহৰ পৰিণতিত তেওঁলোকৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধি ইত্যাদি তেওঁলোকৰ লোক কথা সমূহত পৰিস্ফুট। লোককথা অনুসৰি সকলোবোৰ সংঘটিত হৈছিল তেওঁলোক 'হিহিড়ী পিপিড়ী' নামৰ স্থানত থকা কালত। উক্ত স্থানৰ পৰা পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁলোকে 'খোজ-কামান' লৈ প্ৰব্ৰজন কৰে আৰু তেওঁলোক নৈতিক ভাৱে স্থলিত হয়। সেয়ে ভগৱানে তেওঁলোকক তেওঁৰ ওচৰলৈ উভতি যাবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে কিন্তু সেই নিৰ্দেশ তেওঁলোকে অমান্য কৰে। ফলশ্ৰুতিত ভগৱানে এহাল পৱিত্ৰ দম্পতীৰ বাহিৰে সমগ্ৰ চাওঁতাল জাতিটোকে নিশেষ কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে আৰু সেই মৰ্মে উক্ত দম্পতি হালক 'হাৰাতা' পাহাৰৰ গুহাত আশ্ৰয় লোৱাৰ বাবে নিৰ্দেশ দিয়ে। সেই নিৰ্দেশ মৰ্মে তেওঁলোকে 'হাৰাতা'ত আশ্ৰয় লোৱাৰ পাছত সাতদিন একেলেথাৰিয়ে অগ্নিবৃষ্টি হয় ফলত সমগ্ৰ জীৱ কুল নিচিহ্ন হয়। অগ্নিবৃষ্টি সমাপ্ত হোৱাৰ পাছত মানৱ-দম্পতি হাল গুহাৰ পৰা ওলাই আহে আৰু তেওঁলোকৰ পৰা পুনৰ এটি নতুন মানৱ-জাতিৰ সৃষ্টি হয়। তেওঁলোকে 'হাৰাতা'ত কিছুবছৰ বাস কৰাৰ পাছত 'সাসাংবেডা'লৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। উক্ত

স্থানতে এই মানৱ-জাতি বিভিন্ন গোত্ৰত বিভক্ত হয় আৰু পূৰ্বৰ সাতটা গোত্ৰৰ সৈতে পাঁচটা নতুন গোত্ৰৰ সৃষ্টি হয়। 'সাসাংবেডা'ৰ পৰা তেওঁলোকে 'জাৰ্পি'লৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। 'জাৰ্পি'ৰ পৰা অগ্ৰসৰ হোৱাৰ পাছত তেওঁলোকে এলানি ওখ পৰ্বতমালাৰ সন্মুখীন হয় আৰু তেওঁলোকৰ পথ ৰুদ্ধ হৈ পৰে। এই পৰ্বত শৃংখল ইমানেই ওখ আৰু দীঘল আছিল যে তেওঁলোকে দুপৰীয়া সময়তহে আকাশত সূৰ্য দেখিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ইয়ে প্ৰমাণ কৰে যে তেওঁলোকৰ প্ৰব্ৰজন পূৰ্বদিশৰ পিনে আছিল। উক্ত স্থানতেই তেওঁলোকে এই বিশাল পৰ্বতৰ দেৱতা 'মাৰাংবুডু'ক পূজা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। সেই আৰাধনাত সন্তুষ্ট হৈ সেই বিশাল পৰ্বতমালাই তেওঁলোকক পৰ্বতৰ মাজেৰে 'সিনদুৱাৰ' আৰু 'বাই দুৱাৰ' নামৰ দুটি সুৰংগৰ ব্যৱস্থা কৰি দিয়ে। উক্ত সুৰংগ ৰাস্তাৰে তেওঁলোক 'এৰে' প্ৰদেশত প্ৰবেশ কৰে আৰু তাৰ পৰবৰ্তী সময়ত ক্ৰমে, 'কইণ্ডে', 'চাই' আৰু অৱশেষত 'চাম্পা' প্ৰদেশত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ লয়।

'চাম্পা'ত তেওঁলোকে নিজৰ ৰজাৰ শাসনত বহু বছৰ শান্তিৰে বসবাস কৰিছিল। উল্লিখিত 'চাম্পা'তেই তেওঁলোকক মুণ্ডা, কুৰ্মী, বিৰহড় আদি উপভাগত বিভক্ত হৈ পৰে। 'চাম্পা'ৰ পৰা তেওঁলোক 'তোৰে পুখুৰী বাহা বাঙোলা' নামৰ ঠাইলৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। উক্ত স্থানতেই বহু দিনৰ পৰা প্ৰচলিত হৈ অহা কিছুমান ৰীতি-নীতি বিলুপ্ত কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে আৰু কিছু সংখ্যক নতুন ৰীতি-নীতিৰ সৃষ্টি কৰে। তাৰ পৰবৰ্তী সময়ত তেওঁলোকে পুনৰ 'শিখৰ', 'শান্ত' আদি ঠাইলৈ প্ৰব্ৰজন কৰে।

চাওঁতালসকলৰ প্ৰব্ৰজনৰ বিষয়ে থকা এই পৰম্পৰাগত লোককথাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বিভিন্ন পণ্ডিতে বিভিন্ন সময়ত তেওঁলোকৰ প্ৰব্ৰজন সম্বন্ধে বিভিন্ন মত আগবঢ়োৱা দেখা যায়। এল. ও, স্ক্লেফচৰ্কেদে কৈছে যে চাওঁতালসকলে পাৰস্যৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আফগানিস্থান আৰু চীনদেশত বসতি স্থাপন কৰি উত্তৰ-পশ্চিম সীমান্তৰে ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱেশ কৰে আৰু বৰ্তমানৰ পঞ্জাব প্ৰদেশত বসতি স্থাপন কৰিবলৈ লয়। তাৰ পৰবৰ্তী সময়ত তেওঁ লোকে চোটানাগপুৰৰ সমতল ভূমিলৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। আকৌ কৰ্ণেল দেল্টনৰ মন্তব্য অনুসৰি তেওঁলোকে উত্তৰ পূব সীমান্তৰে ভাৰতত প্ৰৱেশ কৰি চোটানাগপুৰৰ মালভূমি অঞ্চলত থিতাপি লয় আৰু দামোদৰ নদীৰ দাতি কাষৰীয়া অঞ্চলসমূহত বসতি স্থাপন কৰে। চাৰ উইলিয়াম হান্টাৰেও তেওঁৰ 'Annals of Rural Bengal' নামৰ কিতাপখনত দেল্টনৰ এই মন্তব্যৰ সমৰ্থন

কৰিছে।^১ আনহাতে কৰ্ণেল ৱাডেলে চাওঁতাল সকলৰ পৰম্পৰাগত প্ৰব্ৰজনৰ কাহিনীক আৰ্যসকলে উত্তৰৰ পৰা কৰা আত্মসনৰ ফলশ্ৰুতিত গংগা নদীৰ দক্ষিণ পশ্চিম দিশৰ পলসুৱা ভূমি পৰিত্যাগ কৰি পাহাৰৰ দিশত প্ৰব্ৰজন কৰা বুলি অভিহিত কৰিছে।^২ এই তথ্যৰ আধাৰত ড° কেম্পবেলে লিখিছে যে চাওঁতালসকলে গংগা নদীৰ দুয়োপাৰে বসতি স্থাপন কৰিছিল যদিও মূলতঃ উত্তৰ পাৰতেই সংখ্যাধিক আছিল। তেওঁলোকে উত্তৰ-পূৱৰ পৰা আৰম্ভ কৰি গংগা উপত্যকালৈ ভটিয়াই আহি মিৰ্জাপুৰক কেন্দ্ৰ কৰি বেনাৰসৰ আশে পাশে বসতি স্থাপন কৰে। পৰবৰ্তী সময়ত উত্তৰ দিশে বসতি কৰা সকলে গংগা নদী পাৰ হৈ দক্ষিণৰ পিনে অগ্ৰসৰ হৈ বিহু পৰ্বতৰ সন্মুখীন হয়। এই বাধাত তেওঁলোক বাওঁদিশৰ পিনে অগ্ৰসৰ হৈ চোটানাগপুৰ অঞ্চলত থিতাপি লয়। তেওঁ পুনৰ উল্লেখ কৰিছে যে, চোটানাগপুৰ অঞ্চলত বিচাৰি পোৱা একেধৰণৰ নামৰ সৈতে ৰিজাই চাই তেওঁলোকৰ আখ্যানত উল্লেখ থকা দেশ, নদী, দুৰ্গ আদিৰ চিনাক্তকৰণৰ প্ৰচেষ্টা চলি আছে। তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত আখ্যানত উল্লেখ থকা বিভিন্ন নামৰ সৈতে এই অঞ্চলৰ বিভিন্ন নামৰ সামঞ্জস্য দেখা যায় আৰু তাৰ পৰাই অনুমান কৰিব পাৰি যে এই অঞ্চলৰ পৰাই হয়তো তেওঁলোকৰ পৰম্পৰা আৰু অনুষ্ঠানসমূহ বিকশিত হৈছিল। কিন্তু তেওঁলোকৰ ইতিহাস যে বহু প্ৰাচীন আৰু আদিম বাসস্থান যে বৰ্তমানৰ চোটানাগপুৰ অঞ্চলৰ পৰা শ শ মাইল নিলগত সেয়া তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাৰ পৰাই বুজিব পাৰি।^৩

আনহাতে ছাৰ হাৰ্বাৰ্ট ৰিজলে কৈছে যে চাওঁতালসকলৰ পৰম্পৰাগত প্ৰব্ৰজনৰ লোককথাক তেওঁলোকৰ প্ৰকৃত প্ৰব্ৰজনৰ তথ্য হিচাপে গণ্য কৰিব নোৱাৰি কাৰণ তেওঁলোকৰ মাজত এনেকুৱা এখন মহাকাব্যক মৌখিক পৰম্পৰাৰ মাধ্যমত এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ বোৱাই নিবলৈ কোনো চাৰণ কৰিও নাছিল। সেইহেতুকে এই লোককথাক ইতিহাস সমৃদ্ধ দলিল ৰূপে অভিহিত কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু যদিহে তেওঁলোকৰ এই লোককথা তুলনামূলক ভাবে সাম্প্ৰতিক সময়ৰ দলিল ৰূপে গণ্য কৰা হয় তেন্তে তেওঁলোকৰ প্ৰব্ৰজন সম্বন্ধে প্ৰকৃত তথ্যৰ হয়তো সম্ভেদ বিচাৰি পোৱা যাব। হাজাৰিবাগ জিলাৰ অন্তৰ্গত চাই আৰু চাম্পা প্ৰদেশত এসময়ত এখন সমৃদ্ধিশালী চাওঁতাল বসতি থকা কথাটো ঐতিহাসিক ভাবে সত্য আৰু উক্ত স্থানত তেওঁলোকৰ এটা দুৰ্গ থকাৰো তথ্য পোৱা যায়; যিটো দুৰ্গ

পৰবৰ্তী সময়ত মুছলমান সকলে দখল কৰিছিল। তেওঁ এইদৰে উল্লেখ কৰিছে —

'If the date of the taking of this fort by Ibrahim Ali were assumed to be about 1340 A.D, the subsequent migration of which the tribal legends speak would fill up the time intervening between the departure of the Santals from Chai Champa and their settlement in the present Santal Parganas. Speaking generally, these recent migrations have been to the East which is the direction they might prime facie have been expected to follow. The earliest settlements which Santal tradition speaks of, those in Ahiri Pipiri and Chai Champa, lie in the North-Western Frontier of the tableland of Hazaribagh and in the direct line of advance of the numerous Hindu immigrants from Bihar. That the influx of Hindus has in fact driven the Santals Eastward is beyond doubt, and the line which they are known to have followed in their retreat corresponds on the whole with that attributed to them in their tribal legends' ⁸

অৰ্থ : যদি ইব্রাহিম আলীয়ে তেওঁলোকৰ এই দুৰ্গ ১৩৪০ চন মানত দখল কৰা বুলি অনুমান কৰা হয় তেন্তে তাৰ পৰবৰ্তী সময়ৰ প্ৰব্ৰজন নিশ্চয়কৈ তেওঁলোকৰ আখ্যানে বৰ্ণনা কৰা চাই চাম্পাৰ পৰা বৰ্তমানৰ চাওতাল পৰগণাত থিতাপি লোৱাৰ মাজৰ সময়খিনিৰ খালী ঠাই সমূহ পূৰণ কৰিব পৰা যাব। তেওঁলোকৰ সাম্প্ৰতিক সময়ৰ প্ৰব্ৰজন হ'ল পূৰ্ব দিশে। তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত পৰম্পৰাগত আখ্যানত বৰ্ণিত প্ৰথম বাসস্থান আহিৰি পিপৰী আৰু চাই চাম্পা হাজৰিবাগৰ দক্ষিণ পশ্চিম সীমান্তত আছিল য'ত তেওঁলোকে বিহাৰৰ পৰা অহা হিন্দু শৰণাৰ্থীৰ আগ্ৰাসনৰ বলি হ'ব লগা হৈছিল। সেইবাবে বৰ্দ্ধিত হিন্দুৰ সংখ্যাই যে তেওঁলোকক পূবদিশে প্ৰব্ৰজন কৰিবলৈ বাধ্য কৰিছিল তাত কোনো সন্দেহ নাই আৰু তাৰ পৰবৰ্তী তেওঁলোকে পশ্চাৎসৰণ কৰাৰ সময়তে যি দিশৰ আত ধৰি প্ৰব্ৰজন কৰিছিল সেয়া তেওঁলোকৰ আখ্যানত বৰ্ণিত প্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাসৰ সৈতে প্ৰায় একে।

চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ প্ৰকৃত বাসস্থান যিয়েই নহওক লাগিলে কিন্তু বুৰঞ্জীয়ে ঢুকি পোৱা সময়ৰ পৰাই তেওঁলোকে চোটানাগপুৰৰ মালভূমি অঞ্চলৰ লগতে চুবুৰীয়া মেদিনীপুৰ আৰু সিংভূম জিলাত বসতি স্থাপন কৰি ১৮ শতিকাৰ শেষাৰ্দ্ধত উত্তৰৰ দিশত গতি কৰে আৰু ১৯ শতিকাৰ প্ৰথমার্দ্ধত এক বুজন সংখ্যক চাওঁতাল বীৰভূম অঞ্চলৰ পৰা লাকেশ্বৰদেৱানী অৰ্থাৎ হাণ্ডে আৰু বেলপাতা অঞ্চলত বসতি স্থাপন কৰিবলৈ লয়। তেওঁলোকক এই বীৰভূম অঞ্চললৈ হাবি কাটি মাটি মোকোলাবলৈ লৈ অহা হৈছিল বুলি উল্লেখ পোৱা যায়।^৭

বুচানন হেমিলটনৰ তথ্য অনুসৰি বীৰভূম অঞ্চলৰ জমিদাৰ সকলৰ অত্যাচাৰ সহিব নোৱাৰিহে চাওঁতাল সকলে ১৭৯০ চনৰ পৰা ১৮১০ চনৰ ভিতৰত হাণ্ডে, বেলপাতা আদি অঞ্চলত বসতি স্থাপন কৰিছিল। আনহাতে ১৮১৫ ৰ পৰা ১৮৩০ চনৰ ভিতৰত উক্ত স্থানলৈ নতুনকৈ প্ৰব্ৰজিত হোৱা বহু সংখ্যক চাওঁতাল মি. সুথাৰলেণ্ড আৰু মি. ৱাৰ্ডৰ দৃষ্টিগোচৰ হৈছিল। যাৰ ফলত ১৮২৬ ৰ পৰা ১৮৩৩ চনৰ ভিতৰত চাওঁতাল সকলৰ বাবে ‘দামিন - ই-কোহ’ৰ গঠন কৰিছিল। ১৮৩৬ চনৰ পৰা ১৮৫১ চনলৈ আন বিভিন্ন অঞ্চলৰ পৰা নতুনকৈ প্ৰব্ৰজিত হোৱা চাওঁতাল সকলৰ দ্বাৰা ‘দামিন-ই-কোহ’ ঠাই খাই পৰে আৰু দাঁতিকাষৰীয়া গভীৰ হাবি পৰিস্কাৰ কৰি বসতি স্থাপন কৰিবলৈ লয়। পৰবৰ্তী সময়ত জমিদাৰ সকলৰ পৰা সহজ বন্দোবস্তি অৰ্থাৎ এটি শিশুৰ চকুৰে মনিব পৰা পৰ্যন্ত এডৰা মাটিৰ বাবে বছৰি এক টকা খাজনাৰ বিনিময়ত ‘পাত্ৰা’ লাভ কৰে।^৮

চাওঁতাল শব্দৰ উৎপত্তি :

চাওঁতাল, চাহাল আদি যি নামেৰেই অভিহিত কৰা নহওক কিয় এই নাম যে মূলত হিন্দী শব্দৰ ইংৰাজী ৰূপ সেয়া ধূৰূপ। এই ‘চাওঁতাল’ বা ‘সাহাল’ শব্দ বাংলা ‘সান্ততাদ’ শব্দৰ প্ৰতিশব্দ। চাওঁতাল সকলে নিজকে ‘হড়’ বুলি কয়। এই ‘চাওঁতাল’ বা ‘সাহাল’ নামটো আন আন জনগোষ্ঠীয় লোকসকলে তেওঁলোকক বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা নামহে মাথোন।

ডব্লিউ. বি. ওল্ডহামৰ মন্তব্য অনুসৰি ‘চাওঁতাল’ বা ‘সাহাল’ এই নামটো ‘সামন্তৱালা’ শব্দটোৰ সংক্ষিপ্ত ৰূপ। মি. ৱাৰ্ডে ১৮২৮ চনত শিয়ালদহ পৰগণাত চাওঁতাল সকলৰ উপস্থিতি আৱিস্কাৰ কৰি উক্ত স্থানক ‘সামন্ত’ নামেৰে নামকৰণ কৰিছিল। ফলশ্ৰুতিত উক্ত স্থানৰ

বাসিন্দা হিচাপে তেওঁলোক 'সামন্তালা' হিচাপে পৰিগণিত হয়। আনহাতে স্থানীয় বাসিন্দা সকলৰ মাজত শিয়ালদহ পৰগণা 'সামন্ত ভূই' আৰু চাওঁতালসকল 'সামন্তভূই' হিচাপে জনাজাত আছিল। তদুপৰি পি. ও. বোডিং এ মন্তব্য কৰিছে যে 'সামন্ত' আৰু 'সামন্ত' শব্দ মূল সংস্কৃত 'সামন্ত'ৰ পৰা আহৰণ কৰা হৈছে। এই শব্দবোৰ মূলত আৰ্যমূলীয় শব্দ। সেইহেতুকে এই অঞ্চলৰ বাসিন্দা সকলক কোৱা হৈছিল 'সামন্তাৰ' যাৰ অৰ্থ হ'ল সীমান্তবাসী।^৭

ড° সুনীতি কুমাৰ চেটাৰ্জীৰ মত অনুসৰি 'চাওঁতাল' শব্দটো সংস্কৃত মূলীয় শব্দ 'সামন্তপাল'ৰ পৰা আহৰণ কৰা হৈছে। ব্যুৎপত্তি গত ৰূপ অনুসৰি মূল শব্দ 'সামন্তপাল'ৰ পৰা অপভ্রংশ হিচাপে 'চামন্তআল' তাৰ পাছত 'চাওঁতাল' হৈছে।^৮

চাওঁতাল গৱেষক পণ্ডিত ৰেভাৰেণ্ড স্ক্ৰেফচৰদৰ মন্তব্য অনুসৰি মেদিনীপুৰ জিলাৰ শিয়ালদহ পৰগণা একসময়ত 'সামন্ত' বা 'সামন্তভূমি' হিচাপে জনাজাত আছিল। সেয়েহে সেই 'সামন্ত' প্ৰদেশত বসবাস কৰা লোক সকল কালক্ৰমত 'সামন্তাৰ' হিচাপে পৰিচিতি লাভ কৰিবলৈ লয় আৰু 'সামন্তাৰ' শব্দ সময়ৰ সোঁতত অপভ্রংশ ৰূপ পাই 'চাওঁতাল' হয়।^৯

আনহাতে চাৰ জন চোড়ে তেওঁৰ 'চাম এক্সট্ৰাঅৰ্দ্দিনাৰি ফেক্টচ কাস্তমচ এণ্ড প্ৰেক্টিচেচ অফ হিন্দুজ' নামৰ প্ৰবন্ধত চাওঁতাল সকলক 'চুনতাড়' হিচাপে উল্লেখ কৰিছে।^{১০}

এক সময়ত সমগ্ৰ 'খেৰবাড়' জাতি পূব-ভাৰতৰ পাহাৰীয়া অঞ্চলসমূহত বাস কৰিছিল। সময়ৰ সোঁতত কিছুসংখ্যক লোক সমতল ভূমিলৈ নামি আহি সমতলত বসতি স্থাপন কৰে। সমতলত বসতি স্থাপন কৰাৰ বাবেই তেওঁলোক 'চামনতল' বা চাওঁতাল বুলি জনাজাত হৈ পৰিল বুলিও এটা মতবাদৰ উল্লেখ পোৱা যায়।^{১১}

উল্লিখিত মতবাদ সমূহৰ ভিন্নতাৰ বাবে 'চাওঁতাল' শব্দৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে এটা মতত উপনীত হ'ব নোৱাৰি যদিও সংস্কৃতমূলীয় 'সামন্ত' শব্দৰ পৰাই সময়ত 'চাওঁতাল' হোৱাৰ সম্ভাবনাই বেছি বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি।

ভাৰতবৰ্ষত মানৱ সভ্যতাৰ উদ্ভৱ সম্পৰ্কে কোনো তথ্য পোৱা নাযায়। বুৰঞ্জীয়ে ঢুকি নোপোৱা প্ৰস্তৰ যুগৰ সময়ৰ পৰাই ভাৰতবৰ্ষলৈ বিভিন্ন স্থানৰ পৰা মানুহৰ প্ৰব্ৰজন ঘটি আহিছে। এই সম্বন্ধে ৰিজলে, ৰুগেৰি, হেদেন প্ৰমুখ্যে নৃতত্ত্ববিদ সকলে বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন মতবাদ আগবঢ়াইছে যদিও 'অক্সফোৰ্ড পেমফ্লেট অফ ইণ্ডিয়ান এফিয়াৰচ,

নং ২২'ত ড° বিৰজা শঙ্কৰ গুহাই তেওঁৰ 'ৰেচিএল ইলিমেন্টচ্ ইন দা ইণ্ডিয়ান পপুলেচন্' নামৰ প্ৰবন্ধত প্ৰকাশিত সিদ্ধান্তসমূহেই সৰ্বাধিক গ্ৰহণ যোগ্য হিচাপে বিবেচিত হৈ আহিছে। তেওঁৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰি ছয়টা প্ৰজাতিৰ মানুহ বিভিন্ন সময়ত ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱেশ কৰিছিল। যথা —

ক) নেগ্ৰিটো :

এই প্ৰজাতিৰ মানুহখিনি আফ্ৰিকাৰ পৰা আৰব হৈ প্ৰাক-ঐতিহাসিক সময়ৰ প্ৰস্তৰ যুগত ভাৰতবৰ্ষত প্ৰবেশ কৰিছিল। তেওঁলোক 'নেগ্ৰেইট' অথবা 'নেগ্ৰিবটু' হিচাপেও পৰিচিত।

খ) থোট-অষ্ট্ৰেলীয় :

এই প্ৰজাতিৰ লোকসকল পশ্চিম এচিয়া দেশ সমূহৰ পৰা ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱেশ কৰি সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষতে সিঁচৰতি হৈ পৰাৰ উপৰিও ভাৰতবৰ্ষৰ বাহিৰৰ মেলানেচীয়া আৰু পলিনেচীয়া আদিতো বিস্তাৰিত হৈ পৰিছিল।

গ) ভূমধ্য সাগৰীয় :

এই প্ৰজাতীয় লোক সকল গ্ৰীচ, মিচৰ, পেলেষ্টাইন, ছিৰিয়া, এচীয়া মাইনৰ আদি ঠাইৰ পৰা ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱেশ কৰিছিল। তেওঁলোক তিনিটা ভাগত বিভক্ত- প্ৰত্ন ভূমধ্যসাগৰীয়, ভূমধ্য সাগৰীয় আৰু প্ৰাচ্য।

ঘ) পশ্চিমীয় প্ৰশস্তমস্তকী :

ভাৰতত প্ৰৱেশ কৰা এই চতুৰ্থ প্ৰজাতিৰ লোক সকল মেচোপটেমীয় আৰু এচীয় মাইনৰ মূলীয়। তেওঁলোকো তিনিভাগত বিভক্ত আছিল। যথা— আলপাইনীয়া, অৰ্মেনীয় আৰু দিনাৰিক।

ঙ) নৰ্দিক :

এই প্ৰজাতিৰ লোক সকল ভূমধ্য সাগৰীয় অঞ্চলৰ পৰা ইৰান আৰু আফগানিস্থান

হৈ ভাৰতবৰ্ষত প্ৰবেশ কৰিছিল।

চ) মংগোলীয় :

এই প্ৰজাতিৰ লোকসকল হিমালয়ৰ পাদদেশৰ পৰা উত্তৰ আৰু উত্তৰ-পূৰ্ব দিশেৰে ভাৰতবৰ্ষত প্ৰবেশ কৰি বিস্তাৰ লাভ কৰিবলৈ লয়।

উক্ত প্ৰজাতিৰ ভিতৰত প্ৰথম প্ৰজাতি নেথিটো সকলৰ কোনো অস্তিত্ব সাম্প্ৰতিক সময়ত বিচাৰি পোৱা নাযায়। সম্ভৱত তেওঁলোকে সময়ৰ সোঁতত আন প্ৰজাতিৰ মানুহৰ সৈতে সানমিহলি হৈ স্বতন্ত্ৰ অস্তিত্ব হেৰুৱাই পেলায়। সেইহেতুকে প্ৰটো-অষ্ট্ৰেলীয় প্ৰজাতিৰ লোকসকল আৰু তেওঁলোকৰ ভাষাক ভাৰতবৰ্ষৰ আদিম জনগোষ্ঠী আৰু আদিম ভাষা বুলি কোৱা হয়। এই প্ৰজাতিৰ লোক সকল পৰবৰ্তী সময়ত 'কোল' নামেৰে পৰিচিতি লাভ কৰে। কালক্ৰমত উক্ত 'কোল' প্ৰজাতি বিভিন্ন গোটত বিভক্ত হয়। যেনে — মুণ্ডা, চাওঁতাল, গণ্ডা খোণ্ড, সাৰৰ, ভূমিজ, বিৰহৰ, কুৰকু, কোৰা, গ'ৰ্বড, হো আদি।^{১২} উক্ত প্ৰজাতিকৰণ হিচাপে 'চাওঁতাল' সকল হ'ল ভাৰতবৰ্ষৰ আদিম বাসী অৰ্থাৎ 'আদিবাসী'।

ইয়াৰ উপৰিও মহেঞ্জোদাৰো আৰু হৰপ্পাৰ প্ৰত্নতাত্ত্বিক স্থানৰ পৰা খনন কাৰ্য্যৰ জৰিয়তে উদ্ধাৰ হোৱা খোদিত চিহ্ন সমূহ আৰু চাওঁতাল সকলে পূজাৰ সময়ত 'খোণ্ড' অৰ্থাৎ বেদীত অংকিত চিত্ৰ সমূহৰ মাজত থকা মিলৰ পৰাও চাওঁতাল লোকসকলৰ প্ৰাচীনতাৰ আভাষ পোৱা যায়।^{১৩}

উল্লিখিত অষ্টিক প্ৰজাতিৰ লোকসকলক প্ৰাচীন কালত ভাৰতবৰ্ষত দস্যু আৰু নিষাদ নামেৰে নামকৰণ কৰা হৈছিল।^{১৪} আনহাতে সংস্কৃত কাব্যটো অষ্টিক প্ৰজাতিৰ লোকসকলক নিষাদ, শবৰ, পুলিন্দ, ভিল্ল, কোল্ল, সমনপাল আদিৰে অভিহিত কৰা হৈছিল।^{১৫}

বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাদেৱে উল্লেখ কৰিছে যে খ্ৰীষ্টপূৰ্ব প্ৰায় দুহাজাৰ বছৰ পূৰ্বে উল্লিখিত প্ৰজাতিৰ লোকসকল ইয়াংচিকিয়াং আৰু হোৱাংহো নদীৰ পাৰৰ পৰা দক্ষিণচীন, ম্যানমাৰ, অসম, ভাৰত, ইণ্ডোচীন আদি ঠাইলৈ বিস্তাৰিত হৈ পৰিছিল। আনহাতে বহু সংখ্যক ভাষাবিদে চীনদেশৰ দক্ষিণ-পশ্চিম অঞ্চলক এই অষ্টিকলোকসকলৰ পূৰ্ব বাসস্থান হিচাপে চিহ্নিত কৰিছে। তেওঁলোকৰ মতে খ্ৰীষ্টপূৰ্ব কেইবাহাজাৰ বছৰ আগেয়ে তেওঁলোক দুই

ভাগত বিভক্ত হৈ এটা ভাগ মালয় আৰু ইণ্ডোনেচীয় দেশসমূহ যেনে - সুমাত্ৰা, বালি, জৰা, বৰ্ণিও, ফিলিপাইন আদিত প্ৰৱেশ কৰে আৰু পৰবৰ্তী সময়ত মেলানেচীয়া আৰু পলিনেচীয়া দ্বীপপুঞ্জলৈ সম্প্ৰসাৰিত হৈ পৰে। আনহাতে দ্বিতীয়টো দলে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ উপত্যকাত বসতি স্থাপন কৰে আৰু পৰবৰ্তী সময়ত মধ্যভাৰত আৰু পঞ্জাব প্ৰদেশলৈ বিস্তাৰিত হৈ পৰে। উল্লেখযোগ্য যে তেওঁলোকৰ মাজৰ এটা দল দক্ষিনলৈ আগুৱাই গৈ ত্ৰিবাংকুৰ (Travancore) অঞ্চলত বসতি স্থাপন কৰে।^{১৬}

চাওঁতাল জনগোষ্ঠী আৰু অসম :

লিখিত তথ্য অনুসৰি চাওঁতালসকলৰ অসমলৈ আমদানি কৰা হৈছিল ১৮২৩ চনত ৰবাৰ্ট ব্ৰুচে চাহ গছৰ আবিষ্কাৰ কৰাৰ পাছত। নতুনকৈ স্থাপন কৰা বাগিছাসমূহত স্থানীয় শ্ৰমিকৰ নাটনি হোৱাত চাহ কোম্পানীসমূহে শ্ৰমিক নিযুক্তিৰ বাবে কিছুমান 'আৰ্কাটি' অৰ্থাৎ ঠিকাদাৰ নিযুক্তি দিছিল আৰু সেই ঠিকাদাৰবোৰে ভাৰতৰ বিভিন্ন স্থানত সিঁচৰতি হৈ থকা বিভিন্ন জনজাতীয় লোকৰ লগতে চাওঁতাল সকলকো অসমলৈ আমদানি কৰে। কেতিয়াবা জোৰ জবৰদস্তি কৰিও তেওঁলোকক অসমলৈ বনুৱা-মজদুৰ অথবা 'কুলি' হিচাপে লৈ অহা হৈছিল। ১৮৪০ চনত ঠিকাদাৰৰ দ্বাৰা হাজাৰিবাগ অঞ্চলৰ পৰা ৬৫২ জন আদিবাসীলোকক ফুচুলাই অনা হৈছিল যদিও আদৰ্শভাৱে দুৰ্ভাগ্যজনক ভাৱে আটাইকেইজন লোকৰ মৃত্যু ঘটে। এই 'কুলি'ৰ ব্যৱসায়টো ইমানেই ভয়ানক আছিল যে ১৮৬৩ চনৰ পৰা ১৮৬৬ চনলৈকে অসমলৈ আমদানি কৰা ৮৪,৯১৫ জন কুলিৰ ভিতৰত ১৮৬৬ চনৰ জানুৱাৰী মাহলৈ, ৩০,০০০ জনেই মৃত্যুৰ মুখত পৰিছিল। এইদৰে চাহ-বাগিচা সমূহলৈ বনুৱা হিচাপে অসমৰ বাহিৰৰ পৰা আমদানি কৰা চাওঁতাল আৰু আন জনজাতীয়লোক সমূহ পৰবৰ্তীসময়ত অসমৰ বিভিন্ন চুকে কোনে সিঁচৰতি হৈ অসমৰ স্থায়ী বাসিন্দা হৈ পৰে।^{১৭}

চাওঁতাল ইতিহাসৰ এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ অধ্যায় হ'ল ১৮৫৫ চনৰ পৰা ১৮৫৬ চনৰ ভিতৰত বিহাৰৰ 'দামিন-ই কোহত' সংঘটিত হোৱা চাওঁতাল বিদ্ৰোহ। এই চাওঁতাল বিদ্ৰোহৰ পাছত সৰ্বস্বান্ত হৈ পৰা চাওঁতাল পৰিয়ালসমূহৰ পুনঃ সংস্থাপনৰ অৰ্থে বিহাৰৰ বেনাগড়িয়াৰ খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম যাজক সকলে তদানীন্তন অসমৰ বৃটিছ শাসকসকলৰ সৈতে কৰা আলোচনা

মৰ্মে ১৮৮১ চনৰ ৮ ফেব্ৰুৱাৰী দিনা অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ পশ্চিম প্ৰান্তত ধুবুৰী জিলাৰ সমীপত ১০০ জন সদস্যৰে সৈতে সৰ্বমুঠ ৪২ টা খ্ৰীষ্টিয়ান চাওঁতাল পৰিয়ালক সংস্থাপন দিয়ে। পৰবৰ্তী সময়ত আৰু বহুতো পৰিয়ালক উক্ত ঠাইত সংস্থাপনৰ ব্যৱস্থা কৰা হয় আৰু তেওঁলোকে তাতেই নিগাজিকৈ থাকিবলৈ লয় আৰু তেওঁলোকৰ জনসংখ্যা দিনে দিনে বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰে। পৰবৰ্তী সময়ত উক্ত স্থান ‘অসম কলোনী’ বা অসমৰ চাওঁতাল কলোনী হিচাপে খ্যাতি লাভ কৰে। চাওঁতাল পৰগণাৰ বাহিৰত খ্ৰীষ্টিয়ান চাওঁতাল সকলক সংস্থাপনৰ বাবে পোনতে অষ্ট্ৰেলিয়াৰ দক্ষিণ পাৰে জৰিপ কৰা হৈছিল। বিষয়টো আনকি অষ্ট্ৰেলিয়াৰ সংসদতো আলোচনা কৰা হৈছিল আৰু এই আলোচনাৰ বাবে খ্ৰীষ্টিয়ান পাদুৰী স্কেফ্‌চৰুড চাহাবক আমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল। স্কেফ্‌চৰুড আছিল বিখ্যাত ‘বেপ্তিষ্ট মিছনেৰী সোঁসাইটি’ৰ এজন সক্ৰিয় পাদুৰী। তেওঁৰ আমন্ত্ৰণী পত্ৰখনত ১৮৭৫ চনৰ ২৯ জানুৱাৰীত স্বাক্ষৰ কৰিছিল তদানীন্তন অষ্ট্ৰেলিয়াৰ শিক্ষামন্ত্ৰী ডব্লিউ. এইচ্. ৱাভে। কিন্তু কোনো বিশেষ কাৰণবশত সেই পৰিকল্পনা বাতিল কৰা হ’ল। কিন্তু তেওঁলোকৰ সংস্থাপনৰ বাবে নতুন স্থানৰ সন্ধান অব্যাহত থাকিল। এই প্ৰকল্পৰ আগৰণুৱা আছিল ‘সান্তাল মিছন অফ দা নৰ্ডাৰ্ণ চাৰ্চ’। ১৯১০ চনলৈ এই প্ৰকল্পক ‘ইণ্ডিয়ান হোম মিছন’ হিচাপে অভিহিত কৰা হৈছিল। সদৌ শেষত উক্ত মিছনেৰী সোঁসাইটিৰ সদস্য তথা ভাৰতীয় প্ৰশাসনিক সেৱাৰ স্বাস্থ্য সেৱা বিষয়া হম্‌চ পিটাৰ বয়েৰচন আৰু তেওঁৰ স্কটলেণ্ড নিবাসী বন্ধু ড° কে. গ্ৰাহাম চাহাবে তদানীন্তন অসমৰ প্ৰশাসনৰ সৈতে আলোচনা কৰে আৰু সেই আলোচনাত সহমত প্ৰকাশ কৰি প্ৰশাসনে ধুবুৰীৰ পৰা ৩০ মাইল উত্তৰে অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত ৩০ বৰ্গ কিলোমিটাৰ ব্যাসাৰ্দ্ধৰ এটা এলেকা ‘অসম কলোনী’ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰে।^{১৮}

বয়েৰচন চাহাবে ১৮৮১ চনৰ ৮ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে ৪২ টা খ্ৰীষ্টিয়ান চাওঁতাল পৰিয়ালৰ সৈতে আহি ‘অসম কলোনী’ত প্ৰৱেশ কৰে। তেওঁলোকে পোনতে ধুবুৰীলৈকে ৰেলগাড়ীৰে আহি বাকী ৩০ মাইল খোজকাঢ়ি ‘অসম কলোনী’ত উপস্থিত হয়। ‘দিংদিঙা’ নামৰ গাওঁখনত উপস্থিত হৈ তাত থকা এডাল বিশাল গছৰ তলত সকলোৱে সমবেত হৈ তেওঁলোককক এক নতুন বাসস্থান দিয়াৰ বাবে কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰি ‘ঘীশুখৃষ্ট’ লৈ প্ৰাৰ্থনা আগবঢ়ায় আৰু ঠাইখনৰ নাম ‘ঠাকুৰপুৰ’ হিচাপে নতুনকৈ নামকৰণ কৰা হয়

আৰু পৰবৰ্তী সময়ত এই ঠাকুৰপুৰ 'অসম কলোনী'ৰ সকলো কাম কাজৰ কেন্দ্ৰ বিন্দু হৈ পৰে। তেওঁলোকৰ পাছত তেৰটা পৰিয়ালৰ সতে 'এবনেজাৰ বয়জ স্কুল'ৰ শিক্ষক হেজেৰিকিয়া দাস আহি 'অসম কলোনী'ত উপস্থিত হয়।^{১৯}

'অসম কলোনী'ৰ উত্তৰ অংশত ৰাজবংশী আৰু মুছলমান লোকৰ বাসস্থান হোৱাৰ উপৰিও সমগ্ৰ কলোনীখন অৰণ্য আৰু বন্যজন্তুৰে পূৰ্ণ আছিল। তেওঁলোকক সংস্থাপনৰ প্ৰথম বছৰতে মেলেৰিয়া আৰু আন মহামাৰীৰ কবলত মুঠ ১৪ জন লোক মৃত্যুৰ মুখত পৰিছিল। ১৮৮৮ চনত 'কলোনী'ৰ মুঠ জনসংখ্যা ৬০০ লৈ বৃদ্ধি পায় আৰু তেওঁলোকে মুঠ ১৮৮৬ হালিচা (হেক্টৰ) মাটি খেতি কৰাৰ বাবে জংগল কাটি মুকলি কৰি লয়। পৰবৰ্তী সময়ত এই জনসংখ্যা ৪৪৮৬ জনলৈ বৃদ্ধি পায় আৰু খেতিৰ বাবে মুকলি কৰা মাটি কালিৰ পৰিমাণ হয়গৈ ১২২৮০ হালিচা।^{২০}

পৰবৰ্তী সময়ত খ্ৰীষ্টিয়ান চাওঁতালসকলৰ উপৰিও আন ধৰ্মীয় চাওঁতাল সকলোৰো উক্ত অঞ্চললৈ আগমন ঘটে আৰু তেওঁলোকে 'অসম কলোনী'ৰ বাহিৰত বৰ্তমানৰ কোকৰাঝাৰ জিলাৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বসবাস কৰিবলৈ লয়।

উল্লেখযোগ্য যে চাওঁতালসকলৰ সামাজিক ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰা 'অসম কলোনী'ত অক্ষুণ্ণ ৰখা হ'ব বুলি ভবা হৈছিল যদিও খ্ৰীষ্ট ধৰ্মৰ বিভিন্ন নিয়ম কানুন মানিবলৈ তেওঁলোকক বাধ্য কৰোৱা হয় আৰু বহু ধৰণৰ বাধা নিষেধ তেওঁলোকৰ ওপৰত আৰোপ কৰা হয়। পৰবৰ্তী সময়ত 'অসম কলোনী'ত চাওঁতালসকলৰ পৰম্পৰাগত 'মীনঝি বাইসি', 'পৰগণা বাইসি'কে আদি কৰি ধৰ্মীয় আৰু আন আন সামাজিক প্ৰথাসমূহৰ ব্যৱহাৰ অনুমতি প্ৰদান কৰা হৈছিল যদিও তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত সুৰাৰ ব্যৱহাৰ, মূৰ্তি পূজা আৰু তাৰ সৈতে জড়িত উৎসৱ পাৰ্বণ সমূহ নিষিদ্ধ কৰা হৈছিল।

কিছুবছৰ সকলো ঠিকে ঠাকে চলিছিল যদিও তেওঁলোকৰ ওপৰত নতুনকৈ আৰোপ কৰা নিয়ম কানুন আৰু বাধা নিষেধ সমূহে তেওঁলোকৰ জনজাতীয় স্বভাৱৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশৰ অন্তৰায় হৈ পৰে। সেয়েহে এক বুজন সংখ্যক চাওঁতাল 'অসম কলোনী'ৰ পৰা আঁতৰি আহি ওচৰৰ আন আন ঠাইসমূহত বসতি স্থাপন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। ১৯১১ চনলৈ 'কলোনী'ৰ বাহিৰত বাস কৰা চাওঁতালৰ সংখ্যা ৮৬৮৭ জন হয়গৈ।^{২১}

তদুপৰি চোটানাগপুৰ, চান্তাল পৰগণা, উৰিষ্যা আৰু আন আন মিছনৰ পাদুৰীসকলে সেই সময়ৰ প্ৰশাসন ব্যৱস্থাৰ অন্তৰ্গত সুতখোৰ জমিদাৰসকলৰ শোষণ আৰু বঞ্চনাৰে পিষ্ট গৰীব লোকসকলৰ অৱস্থা উন্নীতকৰণৰ অৰ্থে অসমলৈ প্ৰেৰণ কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। 'এংলো-ইণ্ডিয়ান ইভানজেলিকেল চাৰ্চ'ৰ সমপাদক ৰেভ. আইজাক ৰোৱে 'ইংলিচমেন' ত লিখিছে যে বেংগলৰ জিলাসমূহত অথবা ওচৰৰ ঠাই সমূহত ঠাই খাই থকা ভোকাতুৰ অৰ্ধউলংগ লোকসকল অসমলৈ পথোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে য'ত তেওঁলোকে সহজ আৰু লোভনীয় সংস্থাপনৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰে।^{২২} ১৯০৬ চনত গঠিত 'লেবাৰ ইনকুৱেৰী কমিটি' ৰ সন্মুখত সাক্ষ্য প্ৰদান কৰি ৰাচিৰ জাৰ্মান ইভানজেলিকেল লুথাৰন চাৰ্চ'ৰ ৰেভ. নট্টে কৈছে —

'Our Mission has about 60,000 adherents in this districts. I should be willing to see more of our people going to Assam' ^{২৩}

অৰ্থ : আমাৰ মিছনৰ এই জিলাত ৬০,০০০ অনুগামী আছে। আমাৰ এই অনুগামীসকলৰ বৃদ্ধি সংখ্যক অসমলৈ যোৱাটো বিচাৰো।

এই প্ৰব্ৰজনক উৎসাহিত কৰাৰ অৰ্থে পাদুৰীসকলে এই সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে যে যিসকল লোক অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰিব তেওঁলোকক চৰকাৰী পতিত মাটিত সংস্থাপনৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব আৰু তেওঁলোকক কোনো 'বেট-বেগাৰী' অৰ্থাৎ জৰৰদস্তি কামত খটোৱা নহ'ব। আইনৰ সম্পূৰ্ণ সুবিধা প্ৰদান কৰা হ'ব আৰু জমিদাৰৰ শোষণৰ পৰা মুক্ত হ'ব। বেপ্তিষ্ট মিছনেৰি ৰেভ. হেবেৰলেত চাহাবে ১৮৮৭ চনত ব্যক্তিগত উদ্যোগত উৰিষ্যাৰ পৰা খ্ৰীষ্টিয়ান চাওঁতালৰ এটি দল আনি তদানীন্তন চিলেট জিলাতো সংস্থাপন কৰিছিল।^{২৪} এই সময়ছোৱাত পাদুৰী সকল যে চাহ-বাগিচাত কাম কৰাৰ বাবে শ্ৰমিক যোগান ধৰাতে সীমাবদ্ধ আছিল তেনে নহয়। তেওঁলোক আনকি চাহ-বাগিচাৰ মালিক পৰ্যন্ত হৈ পৰিছিল। উদাহৰণ স্বৰূপে 'চান্তাল পৰগণা'ৰ 'দা ব্ৰাস্ত এচোচিয়েচন অফ নৰ্দাৰ্ণ ইভেনজেলিকেল লুথেৰন চাৰ্চ' নামৰ মিছনে ১৮৯০ চনত অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত দুখনকৈ চাহ-বাগিচাৰ মালিক হৈ পৰাৰ লগতে এখন জমিদাৰীৰো মালিক হৈ পৰিছিল। উক্ত চাহ-বাগিচা দুখনৰ ভিতৰত এখন আছিল মৰনৈ চাহ-বাগিচা। পৰবৰ্তী সময়ত উক্ত চাহ-বাগিচাত কাম কৰা চাওঁতালসকলৰ

সতি সন্ততি দাঁতি কাষৰীয়া অঞ্চল সমূহত সিঁচৰতি হৈ পৰে। এই সন্দৰ্ভত এইচ. কে. বৰপূজাৰিয়ে মন্তব্য কৰিছে যে তদানিন্তন বৃটিছ চৰকাৰৰ দ্বাৰা ঘোষিত ভূমিনীতিৰ দ্বাৰা আকৰ্ষিত কৰি গোৱালপাৰা জিলালৈ তেওঁলোকক লৈ অহা হৈছিল।^{২৫}

চাওঁতাল জনগোষ্ঠীৰ নৃত্ব-তাত্ত্বিক বিচাৰ :

চাওঁতাল সকলৰ বৰণ ইষৎ ক'লা যদিও নিগ্ৰোসকলৰ দৰে গভীৰ ক'লাও নহয়। চকু মধ্যমীয়া ক'লা বৰণৰ। চুলি সাধাৰণতে ঘন ক'লা আৰু চিধা। মাজে সময়ে ব্যক্তি বিশেষে আফ্ৰিকাৰ লোকসকলৰ মাজত দেখা পোৱা ধৰণে টৌ খেলোৱা আৰু কেঁকোৰা হোৱাও দেখা যায়। নাক সাধাৰণতে ডাঙৰ আৰু চেপেতা হয়। চাওঁতাল সকলৰ মাজত দাড়ি খুব কম আৰু গাত নোম কমেই দেখা যায়। শাৰীৰিক ভাৱে তেওঁলোক সবল, পোন আৰু শক্তিশালী হয়। তেওঁলোকৰ উচ্চতা ভিন্ন ধৰণৰ হয় যদিও সাধাৰণতে আৰ্যসকলতকৈ কম উচ্চতাৰ হোৱা দেখা যায়।^{২৬}

নৃত্ববিদ সকলে বিভিন্ন সময়ত চাওঁতাল সকলক প্ৰাক্- দ্ৰাবিড়ীয়ান, কোলাৰিয়ান, দ্ৰাবিড়ীয়ান, প্ৰোট-এষ্ট্ৰালয়দ, নিসাদ আৰু অষ্ট্ৰিক আদি বিভিন্ন নামেৰে নামকৰণ কৰিছে। ৰিজলে চাওঁতাল সকলক প্ৰকৃত দ্ৰাবিড়ীয় হিচাবে অভিহিত কৰিছে। কনো, হাদন, সৰকাৰ প্ৰমুখ্যে বহু নৃত্ববিদে চাওঁতাল আৰু আন মুণ্ডাৰী ভাষী জনগোষ্ঠীবোৰক দ্ৰাবিড়ীয় ভাষী জনগোষ্ঠীতকৈ পৃথক বুলি গণ্য কৰিছে। পিটাৰ ডব্লিউ স্কিম্‌দত এ চাওঁতালসকলক 'এষ্ট্ৰো-এচিয়াটিক' হিচাপে বিবেচিত কৰিছে। হাদন এ তেওঁলোকক 'প্ৰি-দ্ৰাবিড়ীয়ান' বুলি মন্তব্য কৰিছে। পিটাৰ ডব্লিউ স্কিম্‌দত অৰ ধাৰণাক ৰৱন ৰিকষ্টেদ এও সমৰ্থন জনাইছে। ড° বিৰজা শংকৰ গুহ ই চাওঁতালসকলক অষ্ট্ৰেলিয়াৰ আদিবাসী সকলৰ সৈতে তেওঁলোকৰ যথেষ্ট সাদৃশ্য দেখা যায় বাবে তেওঁলোকক 'প্ৰোট এষ্ট্ৰালয়দ' বুলি অভিহিত কৰিছে। আনহাতে আৰ. ভন. হেইনে গেলদাৰ্ন এ চাওঁতালসকলক মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ লোক বুলি অভিহিত কৰিছে। চাওঁতালসকলৰ মাজত কিছুমান মংগোলীয় লক্ষণ দেখা পোৱা যায় যদিও ৰিজলে আৰু বোদিং এ চাওঁতালসকলক মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ লোক বুলি অভিহিত কৰাৰ ধাৰণাটো একেমুখে অস্বীকাৰ কৰিছে। পি.ও. বোদিং এ চাওঁতাল শিশুৰ ছালত থকা 'পিগমেন্ট'

সমূহ অনুধাৰণ কৰি মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিছে যে এই ‘পিগমেন্ট’ সমূহৰ আকাৰ, স্থান আৰু ৰং মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ শিশুসকলৰ দেহত বিচাৰি পোৱা এক বিশেষ নীল বৰণীয়া বিন্দুৰ সৈতে একে। গতিকে এইটো অনস্বীকাৰ্য্য হ’লেও সত্য যে ইতিহাসৰ কোনো এক নিৰ্দিষ্ট পৰ্য্যায়ত চাওঁতাল শৰীৰত মংগোলীয়ান তেজৰ সংযোজন ঘটিছিল। হয়তো চাওঁতাল সকলে মংগোলীয় পত্নী গ্ৰহণৰ যোগেদি অথবা চাওঁতাল মহিলা আৰু মংগোলীয় পুৰুষৰ মাজতসম্পৰ্ক স্থাপনৰ জৰিয়তে এইয়া সম্ভৱ হৈছিল। এচ. এচ. সৰকাৰে মন্তব্য কৰিছে যে চাওঁতালসকলৰ মাজত ‘মংগোলীয়ান’ বৈশিষ্ট বিদ্যমান যদিও বিশেষ অষ্ট্ৰেলীয় জনগোষ্ঠীয় লক্ষণেৰে চাওঁতালসকল সমৃদ্ধ। এই ভিন্নধৰ্মী মতামতবোৰক টুচ আৰু টেৰ্ৰাৰে বিশেষ ভাবে চালি জাৰি চাই উল্লেখ কৰিছে যে মুণ্ডা, হো আৰু চাওঁতালসকল ‘এষ্ট্ৰো এচিয়াটিক’।^{২৭} উপৰি উক্ত আলোচনাৰ পৰা এই কথা স্পষ্ট হৈ পৰে যে চাওঁতালসকলৰ নৃগোষ্ঠীয় পৰিচয় ক্ষেত্ৰত এক বিজ্ঞানসন্মত গভীৰ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজন আছে। এই ক্ষেত্ৰত ড° বিৰজা শংকৰ গুহৰ মন্তব্যক সমৰ্থন কৰি চাওঁতালসকলক প্ৰোট-অষ্ট্ৰেলীয় বুলি কব পাৰি কিয়নো অষ্ট্ৰেলীয়াৰ আদিবাসী আৰু চাওঁতাল সকলৰ মাজত যথেষ্ট সাদৃশ্য দেখা যায়।

এইদৰে আলোচনা কৰিলে দেখা যায় যে চাওঁতাল জনগোষ্ঠী এটা প্ৰব্ৰজিত জনগোষ্ঠী। তাহানিতে তেওঁলোকক নিজ গৃহভূমি ত্যাগ কৰি প্ৰব্ৰজনৰ গতিৰে জীৱন ধাৰা আৰু শৈলী অব্যাহত ৰাখিছে। উক্ত প্ৰব্ৰজনৰ গতিৰে তেওঁলোক ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱেশ কৰে আৰু বিভিন্ন অঞ্চলত বসতি স্থাপন কৰিবলৈ লয়। তাৰ অংশ স্বৰূপে উনৈশ শতিকাত অসমলৈ চাওঁতাল সকলৰ আগমণ ঘটে। তাৰ পৰবৰ্তী সময়ত স্বকীয় অস্তিত্ব বতৰ্হি ৰাখি অসমক মাতৃ ভূমি হিচাপে আদৰি লয়। বৰ্তমান চাওঁতাল জনগোষ্ঠী অসমৰ এটা অবিচ্ছেদ্য অংগ আৰু বৃহৎ অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ এটা নৃ-গোষ্ঠীয় উপাদান।

প্ৰসংগ টোকা :

- ১) LSS O' Malley, Bengal district Gazetteers Santal Pargana, P.- 90
- ২) L. A. Waddell, The Traditional Migration of the Sautal Tribe, The Indian Antiquary, PP. - 294-6
- ৩) LSS O' Malley, Bengal district Gazetteers Santal Pargana, PP. - 90-91
- ৪) Sir Herbert Hope Risley, Tribes and Castes of Bengal, Vol. II, PP-225-6
- ৫) LSSO' Malley, ibid, PP.-95-97
- ৬) LSSO' Malley, ibid, P.-99
- ৭) LSSO' Malley, ibid, P.- 100
- ৮) সারদা প্ৰসাদ কিস্কু, সুকুমাৰ সিকদাৰ, (সম্পা.), খেৰঙয়াল বংশা ধৰম পুথি, পৃ-১২
- ৯) উল্লিখিত, পৃ- ২০
- ১০) LSS O' Malley, Bengal district Gazetteers Santal Pargana, P.-96
- ১১) সারদা প্ৰসাদ কিস্কু, সুকুমাৰ সিকদাৰ, (সম্পা.), খেৰঙয়াল বংশা ধৰম পুথি, -১৫
- ১২) Parimal Chandra Mitra, Santali the base of World Languages, PP. -1-2
- ১৩) Arun Pathak, N.K. Verma, choes of Indus Valley - P.-8
- ১৪) ড° ভুবন মোহন দাস, জনগোষ্ঠীত প্ৰজাতীয় উপাদান, গিৰিধৰ শৰ্মা, (সম্পা.), অসমীয়া জাতিৰ ইতিবৃত্ত (আদিম কালৰ পৰা দ্বাদশ শতিকালৈ), পৃ- ১০-১৯
- ১৫) প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য (সম্পা.), অসমৰ জনজাতি, পৃ-৭
- ১৬) বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি, পৃ- ১২
- ১৭) সুশীল কুৰ্মী, অসমৰ চাহ শ্ৰমিকৰ অৱদান, পৃ- ৩৪
- ১৮) ছটৰায় দেশমুৰী (মূল) বাবুল বৰুৱা (অনুবাদ) চাওঁতাল গণসংগ্ৰামৰ ইতিহাস, পৃ-২০৯
- ১৯) উল্লিখিত, পৃ-২০৯
- ২০) উল্লিখিত, পৃ- ২০৯
- ২১) উল্লিখিত, পৃ- ২১০

- ২২) Special Report on the working of the Act I of the 1882 in the province of Assam during the year 1886-89, Calcutta, 1890 P 229
- ২৩) Proceeding of the Assam Labour Enquiry Committee in the recruiting and Labour District, Calcutta, 1906. P.19
- ২৪) Special Report on the working of the Act I of the 1882 in the Province of Assam during the year 1886-89. Ccutta, 1890 P 220.
- ২৫) H. K. Barpujari, The Comprehensive History of Assam, Vol.- V, P.- 48
- ২৬) J. Troisi, Tribal Religion : Religious Beliefs and Practices Among the Santals, P. - 27
- ২৭) J. Troisi, ibid, P. 27
